

ELUPAIGAKOMPLEKSI SUUREPINDALALINE TAASTAMINE – VÕTI KÕRE ASURKONDADE SÄILIMISEKS

Riinu Rannap

**Ökoloogia ja Maateaduste Instituut
Tartu Ülikool**

RMK konverents „Elupaikade taastamine ja kaitse“ 30.-31.10.2025. a Kuressaare

Kõre

Eestis levila põhjapiiril. Levinud Lääne-Eesti rannikualadel ja saartel

Asustab avamaastikke:

- päikesele avatus;
- madal, hõre taimestik;
- ajutised, madalaveelised lombid;
- kaevumist võimaldav pinnas.

Eestis levinud luitealadel, liivikutel, rannaniitudel ja loopealsetel.

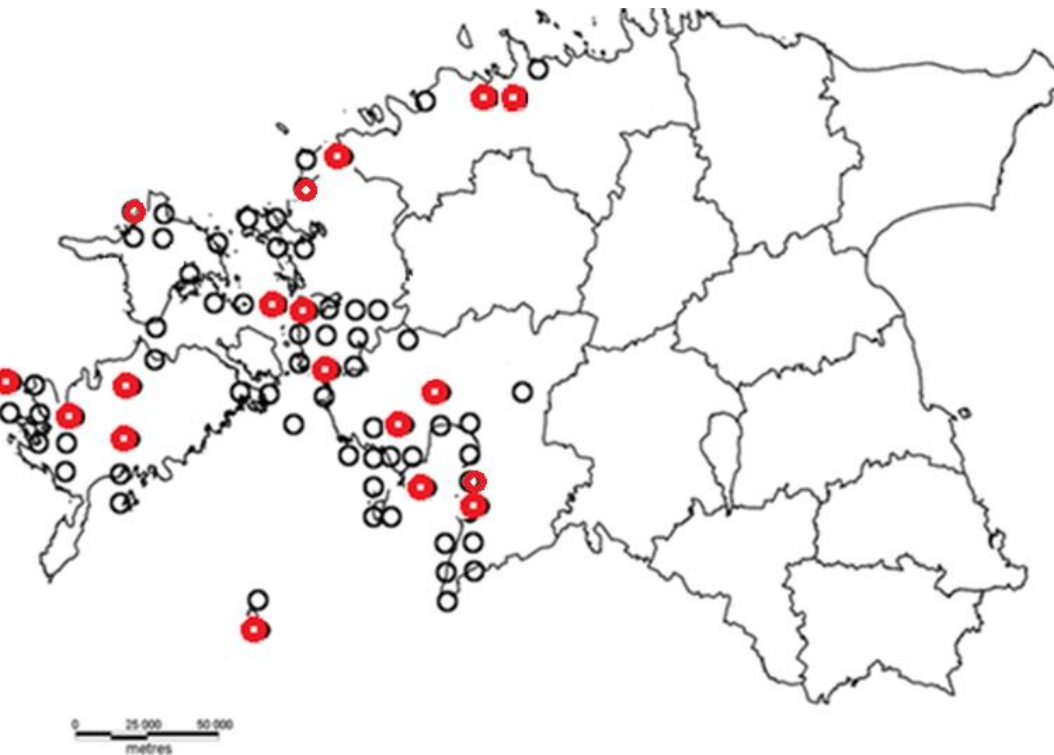
Kõre levila (IUCN, 2021)

Kõre elupaigad Eestis

1930.–2000. hävis kõre 67% teadaolevatest asurkondadest, sh rannaniiduasurkondadest 91%.

Kõre levik Eestis 1930.-tel ja 2000.a (punased sõõrid)

Kuivendamine ja kinnikasvamine

Metsastamine

2000. aastate alguseks säilinud 17 kõre asurkonda, neist 10 (59%) metsastatud luitealadel asuvates karjäärides.

2004. – 2009. väikesemahuline taastamine kõre elupaikades – sigimisveekogude seisundi parandamine (taimestikust ja ümbritsevast võsast puhastamine). Toimus väikesemahuline kulleste toetav üleskasvatamine.

Elupaigakompleksi pindala ei suurendatud.

Talgulaager kõre sigimisveekogu puhastamiseks 2007.

Sigimisveekogu puhastamine karjääris 2008.

Kõre kulleste toetav üleskasvatamine 2004.

2010. alustati suuremahulise elupaikade taastamisega:

- avamaastike taastamine (kultuurpuistu ja võsa eemaldamine);
- liivapinnase avamine (koorimine, randaalimine);
- sigimisveekogude taastamine ja rajamine.

Elupaigakompleksi pindala suurenes 2–3x

2013. avati ohustatud liikide kasvatuskeskus Matsalu RP-s – kudust kõre noorloomade üleskasvatamine ja loodusesse tagasiviimine.

Kõre kulleste kasvatamine 2014.a

Taastatud luiteelupaik 2019.a

... ja 2021

Elupaikade taastamise edukuse hindamine (2006-2021)

7 kõre elupaiga kudunööride loendusandmed alates 2006.

1 kudunöör = 1 sigiv emasloom.

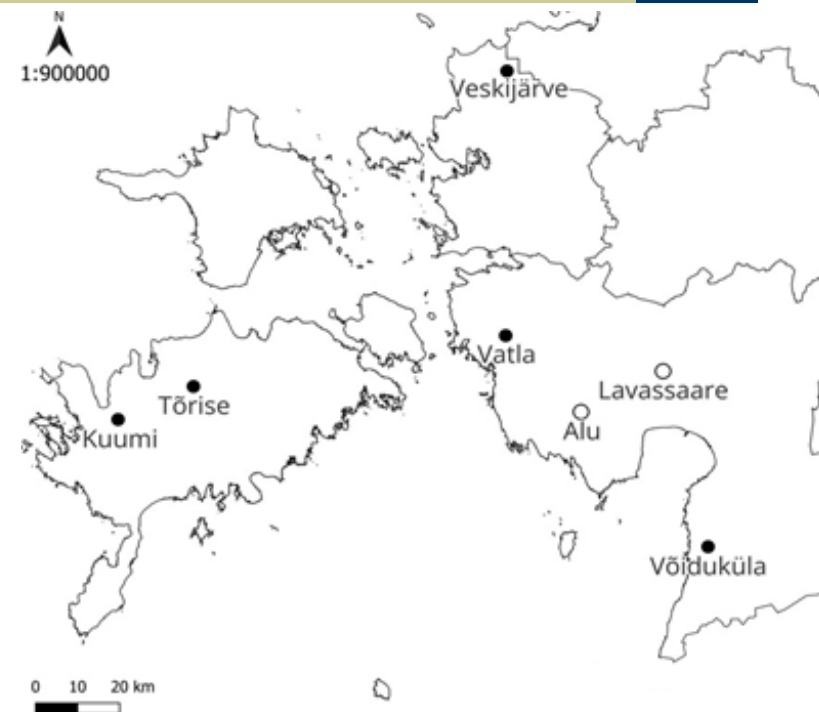
1 sigimisperioodi kudunööride koguarvu kasutati populatsiooni arvukuse hindamisel.

Elupaigakompleksi pindala muutuste hindamisel kasutati Eesti Maa-ameti ortofotosid (2006-2021).

Mõõdeti:

- Kõrede elupaigakompleksi kogupindala (maismaaelupaik + potentsiaalne vee-elupaik + talvitumispaigad).
- Taastatud maismaaelupaiga pindala.
- Taastatud sigimisveekogude pindala.
- Sigimisveekogude arv – märgiti üles igal sigimisperioodil.
- Sigimisveekogude pindala – mõõdeti igal sigimisperioodil

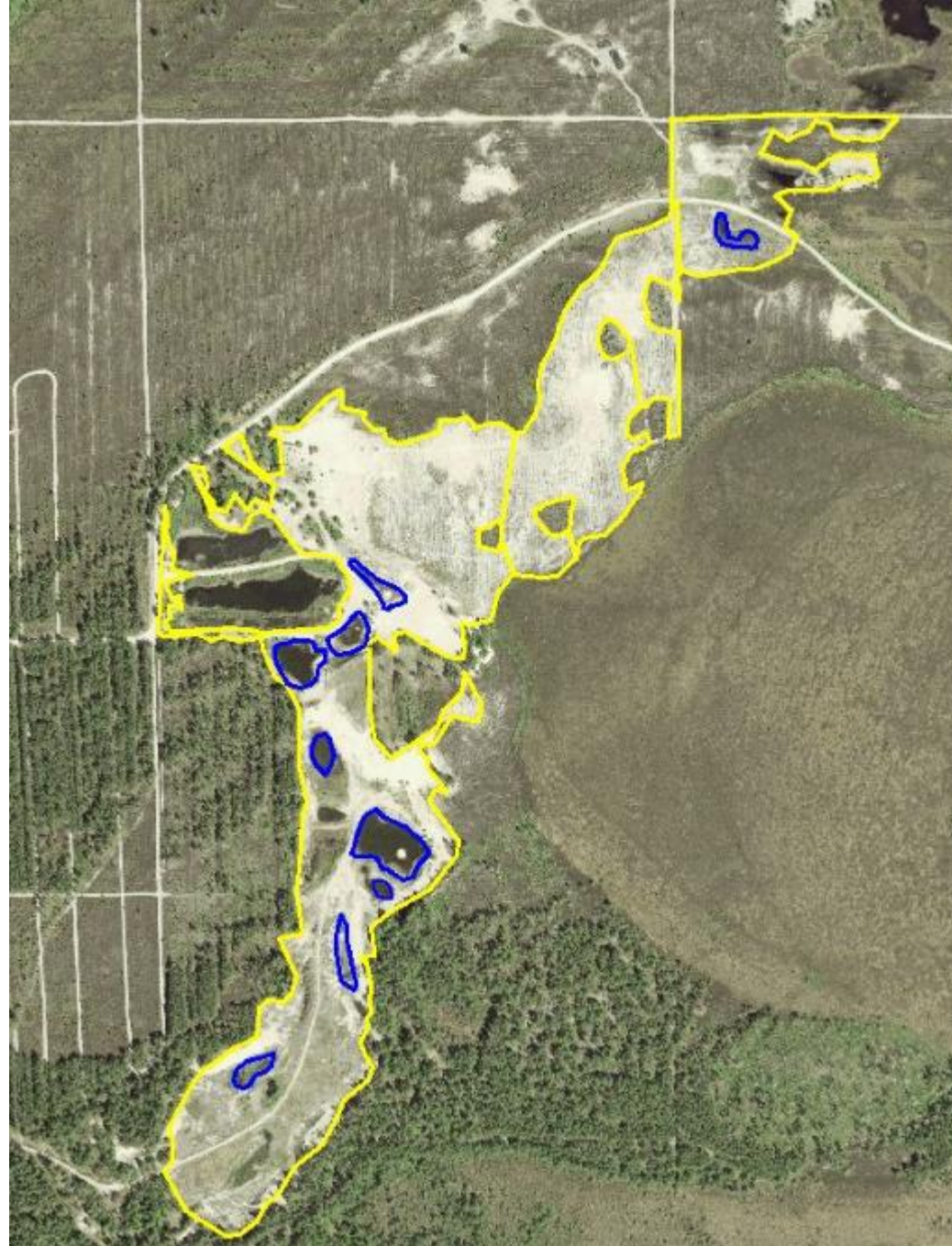
Lisaks hinnati kulleste toetava üleskasvatamise mõju 1/0 tunnusena, alates 3. aastast pärast juveniilide loodusesse laskmist.

Kõre kudunöörid

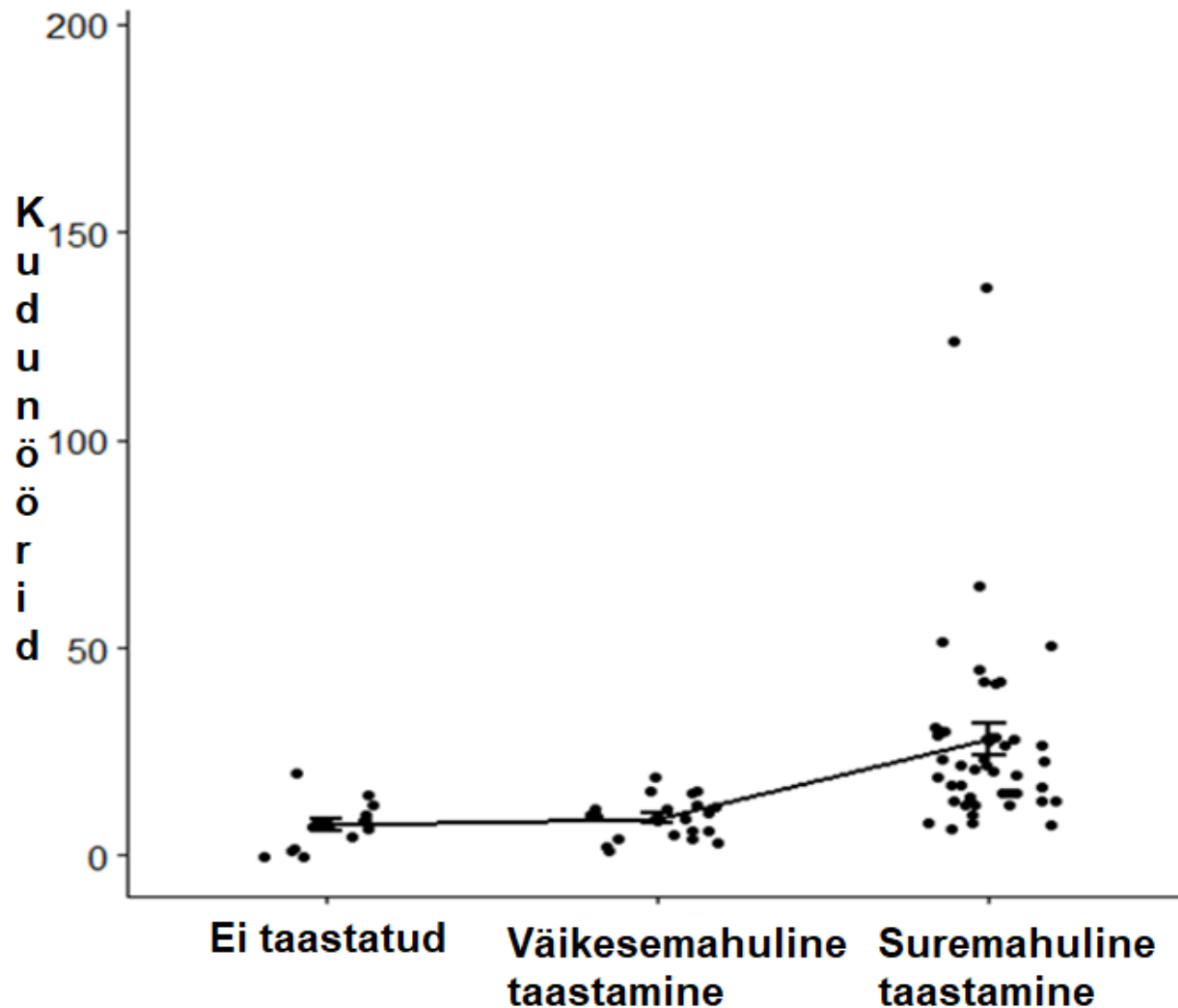

Kõre elupaigakompleks 2006 (aluskaart: Eesti Maa-amet)

Kõre elupaigakompleks 2019 (aluskaart: Eesti Maa-amet)

Tulemused

- Elupaiga väikesemahulise taastamise järgselt suurenes kudunõõride arv **1,2 korda** (erinevus statistiliselt ebaoluline)

Väikesemahuline elupaikade taastamine aitab peatada populatsioonide langustrendi, kuid olulist arvukuse suurenemist ei kaasne.

- Elupaikade väikese- ja suuremahulise taastamise võrdluses suurenes kudunõõride arv **3,5 korda** (erinevus statistiliselt oluline)

Kudunõõride arvu seos taastamistöödega uuritud asurkondades

Populatsiooni arvukust mõjutas positiivselt:

- tervikliku elupaigakompleksi pindala;
- sigimisveekogude arv ja pindala.

Kaitsekorralduslikest töödest mõjutas populatsiooni arvukust positiivselt:

- tervikliku elupaigakompleksi pindala suurendamine (sh maismaaelupaiga laiendamine);
- kulleste toetav üleskasvatamine.

Harilau lompides 2025. a. moonde läbinud
kõre noorloomad (video: I.-M. Ulmas)

Kokkuvõtteks

- **Kõre asurkondade arvukust saab suurendada** kui taastada elupaiku ulatuslikult, kõiki elupaigakomponente arvestades.
- Oluline on nii **maismaaelupaiga suurus** kui **sigimisveekogude arv ja pindala**.
- **Kulleste toetav üleskasvatamine** on väikesearvuliste asurkondade säilimiseks vajalik tagades iga-aastase sigimisedukuse.

Rannap, R., Kübarsepp, K., Lepik, I., Rannap, J. 2024.
Journal for Nature Conservation 82: 126707

Koostööpartnerid

KESKKONNAAMET

KESKKONNAAGENTUUR

E L F

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS